

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ขณะเกิดภาวะวิกฤตน้ำท่วมขนาดใหญ่ครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอริเมเนติกของไฮเดกเกอร์ และกาดาเมอร์ (Heideggerian / Gadamerian hermeneutic phenomenology) (Koch, 1995) เพื่อบรรยายและอธิบายประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลขณะเกิดภาวะวิกฤตน้ำท่วม ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

สถานที่ศึกษา

ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ซึ่งเป็นโรงพยาบาลตั้งรับ ขณะเกิดภาวะวิกฤตน้ำท่วม ที่ให้การดูแลผู้ป่วยระดับตติยภูมิ ขนาด 750 เตียง

ผู้ให้ข้อมูล (key informants)

ในการศึกษาประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ขณะเกิดภาวะวิกฤตน้ำท่วมขนาดใหญ่ ระหว่างวันที่ 22-24 พฤศจิกายน 2543 ครั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ในช่วงวิกฤตดังกล่าว จำนวน 10 ราย โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง ดังนี้

หอผู้ป่วย / หน่วยงาน

ผู้วิจัยเลือกหอผู้ป่วย / หน่วยงาน ลักษณะดังนี้

1. หอผู้ป่วยที่รับผู้ป่วยชนิดส่งต่อ (refer) จากโรงพยาบาลอื่น และรับผู้ป่วยชนิดที่เจ็บป่วยจากการประสบภัยน้ำท่วม ได้แก่ หออภิบาลผู้ป่วยหนัก หอผู้ป่วยอายุรกรรมหญิง หอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย 1 หอผู้ป่วยอายุรกรรมชาย 2 และหออภิบาลทารก
2. หน่วยงานที่ตรวจรักษาผู้ป่วยผู้ประสบภัยน้ำท่วม ได้แก่ ห้องฉุกเฉิน หอผู้ป่วยนอก
3. หน่วยงานเฉพาะกิจที่จัดตั้งเพิ่มเติมในโรงพยาบาลขณะเกิดภาวะวิกฤตน้ำท่วม ได้แก่ หน่วยรับดูแลผู้ป่วยสังเกตอาการ และหน่วยให้บริการตรวจรักษา ทำแผล เย็บแผล ผู้ประสบภัย

พยาบาล

1. เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในตำแหน่งทางการบริหาร ได้แก่
 - 1.1 หัวหน้าฝ่ายบริการพยาบาล
 - 1.2 ผู้ตรวจการพยาบาล ที่ปฏิบัติหน้าที่ในช่วงภาวะวิกฤตดังกล่าว
2. เป็นพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในหอผู้ป่วย/หน่วยงานในช่วงภาวะวิกฤตดังกล่าว และสามารถให้ข้อมูลการดูแลผู้ป่วย
3. ยินดีและเต็มใจในการให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก และบันทึกเทปขณะทำการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเตรียมความพร้อมในเรื่องเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นแบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล และส่วนที่ 2 เป็นแนวคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ในขณะที่เกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤตน้ำท่วม
2. เครื่องบันทึกเสียง และอุปกรณ์การบันทึก เช่น ม้วนเทป แบตเตอรี่
3. สมุดบันทึก และปากกา เพื่อใช้จดบันทึกสั้นๆ เฉพาะบางประเด็นที่ต้องการความชัดเจนโดยไม่ขัดจังหวะในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลพูด
4. กระดาษ และแฟ้มเอกสารเพื่อบันทึกข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย

การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ส่วน ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาวะวิกฤตน้ำท่วมขนาดใหญ่ แนวคิดการดูแลทางการพยาบาล แนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮร์เมเนิวติกของไฮเดกเจอร์และกาตาเมอร์ (Heideggerian/Gadamerian hermeneutic phenomenology) (Koch, 1995) โดยใช้แนวคิดเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮร์เมเนิวติกของไฮเดกเจอร์และกาตาเมอร์เป็นหลัก คือ คำถามจะมีลักษณะเป็นคำถามจากประสบการณ์และความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูล เกี่ยวกับประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ในขณะที่เกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤตน้ำท่วม ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนี้จะผ่านการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์

พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ 1 ท่าน อาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแล และมีประสบการณ์การดูแลช่วยเหลือผู้ประสพภัยในขณะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤตน้ำท่วม 1 ท่าน และพยาบาลโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ผู้มีประสบการณ์ให้การดูแลผู้ป่วยในภาวะวิกฤตน้ำท่วม 1 ท่าน เพื่อให้ได้คำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบแก้ไขและให้ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงอีกครั้งก่อนนำไปใช้จริง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งมี 2 ขั้นตอน ดังนี้

1. **ขั้นเตรียมการ** เป็นขั้นเตรียมความพร้อม ก่อนเก็บข้อมูลจริง โดยผู้วิจัยเตรียมการ ดังนี้

1.1 **ขั้นเตรียมตัวผู้วิจัย** เป็นขั้นตอนที่มีความจำเป็นและสำคัญมาก โดยผู้วิจัยเตรียมตัวในด้านความรู้ด้านระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปรากฏการณ์วิทยาแบบเฮอริเมนิวติก (hermeneutic phenomenology) (Koch, 1995) ตลอดจนทำความเข้าใจในเรื่องภาวะวิกฤตน้ำท่วมขนาดใหญ่ และแนวคิดการดูแลทางการพยาบาล

1.2 **สร้างแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล** แล้วนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นตรวจสอบกับอาจารย์ที่ปรึกษา

1.3 **ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงประธานคณะกรรมการบัณฑิต** เพื่อขออนุญาตนำแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปใช้ก่อนสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์

1.4 **ฝึกทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการวิเคราะห์ข้อมูล** โดยการสัมภาษณ์อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ที่เข้าไปช่วยที่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ขณะเกิดภาวะวิกฤตน้ำท่วม จำนวน 2 ท่าน และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาอภิปรายร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา

1.5 **สอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบ**

1.6 **ส่งแบบประเมินโครงร่างวิทยานิพนธ์เพื่อขอรับการพิจารณาทางด้านจริยธรรม** จากคณะกรรมการประเมินงานวิจัยด้านจริยธรรม คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

1.7 **ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือกับผู้ทรงคุณวุฒิ และแก้ไขปรับปรุง** ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนจะนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

1.8 **ทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลถึงคณบดีคณะแพทยศาสตร์ และ** ส่งแบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาทางด้านจริยธรรมในคนถึงคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัย

สงขลานครินทร์ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงพยาบาล
สงขลานครินทร์ ขณะเกิดเหตุการณ์ภาวะวิกฤตน้ำท่วม

2. ขั้นตอนการ ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

2.1 เลือกผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติที่ได้กำหนดไว้

2.2 การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิผู้ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เริ่มต้นก่อนการตอบรับเป็นผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยแนะนำตนเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของการศึกษา และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยต่างๆ และให้ข้อมูลว่าการตัดสินใจเข้าร่วม ยกเลิก หรือออกจากกรวิจัยสามารถทำได้โดยไม่เกิดผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล และจากการที่ผู้วิจัยเข้าไปสร้างสัมพันธภาพอย่างใกล้ชิด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก ผู้วิจัยจำเป็นต้องดำรงจรรยาบรรณของนักวิจัยอย่างเคร่งครัด โดยผู้วิจัยจะใช้รหัสและนามสมมุติแทนชื่อและนามสกุลจริงของผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการคำนึงถึงความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลเป็นหลัก โดยการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลนัดวัน เวลา และสถานที่ที่ใช้ในการให้สัมภาษณ์ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 10 ราย และไม่มีผู้ออกจากกรวิจัยภายหลังการตอบรับเป็นผู้ให้ข้อมูล

2.3 ผู้วิจัยพบผู้ให้ข้อมูล สร้างสัมพันธภาพที่ดี แนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ และนัดหมายวันให้สัมภาษณ์ พร้อมทั้งผู้วิจัยได้ให้เบอร์โทรศัพท์ติดต่อกลับ และขอเบอร์โทรศัพท์จากผู้ให้ข้อมูล เพื่อความสะดวกในการยืนยันนัดหมายหรือเลื่อนนัด

2.4 การเตรียมความพร้อมก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยโทรยืนยันการนัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลก่อนวันนัด 1-2 วัน เนื่องจากบางครั้งผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถมาให้ข้อมูลตามที่นัดหมายไว้ได้ เช่น ต้องขึ้นปฏิบัติงานแทนเจ้าหน้าที่ที่ป่วย หรือต้องเข้าร่วมประชุมในช่วงเวลาดังกล่าว หรือไม่สบายไม่สามารถให้ข้อมูลในขณะนั้นได้ ซึ่งเมื่อผู้วิจัยประสบกับกรณีดังกล่าว การตระหนักถึงความเสียสละของผู้ให้ข้อมูลที่ยอมอุทิศเวลามาให้ข้อมูล และการแสดงความเข้าใจ ความห่วงใยด้วยใจจริง จะช่วยทำให้สัมพันธภาพระหว่างผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัยดียิ่งขึ้น แล้วผู้วิจัยได้นัดหมายกับผู้ให้ข้อมูลใหม่ในโอกาสต่อไป

นอกจากนี้สิ่งที่ผู้วิจัยต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดก่อนการสัมภาษณ์ คือ การตั้งสติศึกษาแนวคำถามที่ต้องการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน และตรวจสอบอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้พร้อมใช้งาน เช่น เปลี่ยนแบตเตอรี่เทป และทดสอบการทำงานของอุปกรณ์ดังกล่าว

โดยการพูดอัดเสียงของตนเอง บอกรหัสของผู้ให้ข้อมูลและวันเวลาที่สัมภาษณ์ แล้วนำมาเปิดฟังดูว่าใช้งานได้ดีหรือไม่ก่อนการสัมภาษณ์

2.5 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอย่างไม่เป็นทางการ ตามเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่วมกับการบันทึกเทป ซึ่งจะเริ่มบันทึกเทปเมื่อสร้างสัมพันธภาพได้ระยะหนึ่ง และจดบันทึกสั้นๆ เฉพาะบางประเด็นที่ต้องการความชัดเจนโดยไม่ขัดจังหวะในขณะที่ผู้ให้ข้อมูลพูด โดยในช่วงแรกผู้วิจัยจะพยายามทำให้บรรยากาศในการสนทนามีความผ่อนคลายมากที่สุด ผู้วิจัยจะหลีกเลี่ยงการนั่งประจันหน้ากับผู้ให้ข้อมูล เมื่อเห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความพร้อมที่จะพูดคุย จึงเริ่มการสัมภาษณ์ด้วยการให้ผู้ให้ข้อมูลนึกย้อนไปตอนเกิดเหตุการณ์น้ำท่วมวันแรก วันนั้นผู้ให้ข้อมูลอยู่ที่ไหน ทราบได้อย่างไรว่าน้ำท่วม เกิดอะไรขึ้นบ้าง เหตุการณ์นั้นๆ (ที่ผู้ให้ข้อมูลเล่า) เป็นอย่างไร ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกอย่างไร มีอะไรเปลี่ยนแปลงไปบ้าง ซึ่งจะถามคำถามต่อเนื่องกันไปกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าและถามคำถามเจาะลึกในประเด็นที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาหรือผู้วิจัยไม่ชัดเจนในสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเล่า ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งนาน 30-90 นาที เฉลี่ยประมาณ 50 นาที และจำนวนครั้งของการสัมภาษณ์ในแต่ละราย 2-3 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้มีการติดต่อสร้างสัมพันธภาพและความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล 1-2 ครั้งก่อนการสัมภาษณ์ครั้งแรก และภายหลังจากการสัมภาษณ์ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยทำการถอดเทป “คำต่อคำ” พร้อมทั้งบันทึกน้ำเสียง จังหวะหยุด เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลถึงประเด็นที่คำตอบยังไม่ชัดเจน และคำถามที่จะถามเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2

สำหรับการสัมภาษณ์ครั้งที่ 2 ในระยะแรกผู้วิจัยใช้วิธีพูดทบทวนในประเด็นหลักต่างๆ ที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ฟังในการสัมภาษณ์ครั้งที่ผ่านๆ มา เพื่อให้สามารถเจาะลึกในประเด็นที่ต้องการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง แต่วิธีนี้ผู้วิจัยพบว่าค่อนข้างใช้เวลานานและผู้วิจัยต้องพูดอธิบายมาก หลังจากผู้วิจัยใช้วิธีการนี้กับผู้ให้ข้อมูล 2 ราย ผู้วิจัยก็ได้เปลี่ยนวิธีการใหม่โดยการทำสรุปภาพรวมของสิ่งที่ได้ในลักษณะแผนภูมิแกงปลา โดยประเด็นใดที่ตกหล่นไปจากการสัมภาษณ์ครั้งที่แล้วก็จะมีส่วนหัวข้อ ส่วนประเด็นใดที่ผู้วิจัยยังไม่ชัดเจนในสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าก็จะใส่เครื่องหมาย “?” แล้วส่งให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านก่อนการนัดสัมภาษณ์ ซึ่งนอกจากวิธีการนี้ผู้วิจัยพบว่าช่วยร่นระยะเวลาในการสัมภาษณ์ให้กระชับขึ้น เพราะผู้ให้ข้อมูลได้ทบทวนสิ่งที่ตนเองได้อธิบายในการสัมภาษณ์ครั้งก่อน และได้เห็นในภาพรวมถึงประเด็นที่ควรเพิ่มเติมแล้ว ยังเป็นการตรวจสอบความตรงของข้อมูลอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีนี้เป็นหนึ่งในวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความตรงของข้อมูล

2.6 การแปลผลข้อมูลรายวัน

2.6.1 นำเทปบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาถอดเทปพร้อมพิมพ์ข้อความทุกคำพูดลงในคอมพิวเตอร์ และเมื่อถอดเทปเสร็จแล้วก็อ่านข้อความดังกล่าวในใจร่วมกับการฟังเทปบันทึกเสียงอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้อีกครั้ง

2.6.2 ผู้วิจัยอ่านข้อมูลที่ได้อย่างละเอียดหลายๆ รอบ โดยในรอบแรกจะอ่านรวดเดียวทั้งหมด เพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ผู้ให้ข้อมูลถ่ายทอด รอบที่ 2 จะเป็นการอ่านอย่างพิถีพิถัน ร่วมกับการทำเครื่องหมาย “?” ไว้ที่ข้อความที่ผู้วิจัยสงสัย และจดบันทึกไว้เพื่อนำไปถามเพิ่มเติมในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

2.6.3 ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการหาองค์ประกอบหลัก (thematic analysis) ของแวนมาเนน (van Manen, 1990) และนำองค์ประกอบหลักที่ได้จากการวิเคราะห์ดังกล่าว มาวิเคราะห์โดยละเอียดอีกครั้งว่ามีองค์ประกอบหลักใดบ้าง ตอบคำถามการวิจัยข้อใด และมีประเด็นใดขาดหายไป เพราะในการสัมภาษณ์ครั้งแรกๆ ผู้วิจัยอาจไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ครอบคลุมครบถ้วนทุกประเด็น เนื่องจากวิธีการในการสัมภาษณ์ไม่ใช่เป็นการอ่านคำถามแล้วให้ผู้ให้ข้อมูลตอบ หากแต่เป็นการสืบสวนอย่างละเอียดลึกซึ้งถึงประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยในขณะนั้น ซึ่งจะถามคำถามต่อเนื่องกันไปกับสิ่งที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าและถามคำถามเจาะลึกในประเด็นที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษา

2.7 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (trustworthiness) ของข้อมูล เพื่อให้แน่ใจว่าข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและตรงตามความเป็นจริงของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้เทคนิคของกุกาและลินคอล์น (Lincoln & Guba, 1985) เป็นแนวทางในการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลและผลการศึกษา ดังนี้

2.7.1 การตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูล (credibility) ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสร้างความเชื่อมั่นใน “ความจริง” ที่ค้นพบจากผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยนำเทปบันทึกเสียงที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเทปแบบคำต่อคำ และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อความโดยการอ่านข้อความเหล่านั้นในใจร่วมกับการฟังเทปบันทึกเสียงอีกครั้ง และภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำองค์ประกอบหลักที่ได้มาสรุปเป็นภาพรวมของประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยในขณะนำท่วมของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย แล้วนำข้อสรุปที่ได้มานำเสนอต่อผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบสุดท้าย (terminal member checks) ทุกราย

นอกจากนี้ได้ใช้เวลาในการสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูล (prolong engagement) เพื่อสร้างความไว้วางใจ โดยในผู้ให้ข้อมูลที่ไม่คุ้นเคยกันมาก่อน ผู้วิจัยจะไปพบเพื่อ

สร้างสัมพันธภาพที่ดี ประมาณ 1-2 ครั้งก่อนการสัมภาษณ์ ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีสัมพันธภาพที่ดีมาก่อน ผู้วิจัยจะโทรศัพท์ติดต่ออย่างสม่ำเสมอก่อนการสัมภาษณ์ ซึ่งการสร้างและคงสัมพันธภาพที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สามารถได้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง

2.7.2 การรับรองความถูกต้อง (confirmability) และความไว้วางใจได้ (dependability) ของข้อมูล โดยการตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของข้อมูลกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (inquiry auditor) โดยผู้วิจัยนำข้อมูลต่างๆ ที่ได้วิเคราะห์ร่วมกับอาจารย์เพื่อตรวจสอบดูความครอบคลุม ความลึกซึ้ง และความอิมตัวของข้อมูลในประเด็นที่ทำการศึกษา

2.8 การสิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลสิ้นสุดลงต่อเมื่อข้อมูลมีความอิมตัว (saturation of data) โดยพิจารณาจากการที่ผู้วิจัยไม่สามารถค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ได้อีก ข้อมูลที่ได้รับใหม่มีความซ้ำซ้อนกับข้อมูลในช่วงที่ผ่านมา และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบหลัก (themes) ก็ไม่มีเพิ่มจากเดิมที่มีอยู่

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ขณะเกิดภาวะวิกฤตน้ำท่วมครั้งนี้ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ซึ่งจะใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการหาองค์ประกอบหลัก (thematic analysis) ของแวนมานเนน (van Manen, 1990) ซึ่งแวนมานเนน ได้กล่าวถึงกระบวนการทำความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่ศึกษา 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การย้อนกลับไปทำความเข้าใจเกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติ (turning to the nature of lived experience) โดยการศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูลที่มีผลต่อการรับรู้และให้ความหมายปรากฏการณ์การดูแลผู้ป่วยของพยาบาลในขณะน้ำท่วม ซึ่งภูมิหลังที่สำคัญในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ความคิดความเชื่อและการให้คุณค่าของ “การดูแล” ประสบการณ์การดูแลผู้ป่วยและการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยในภาวะวิกฤตน้ำท่วมหรือในสถานการณ์วิกฤตอื่นๆ ในอดีต ตลอดจนความคิดความเชื่อในการดำเนินชีวิตของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจในประสบการณ์ชีวิตที่เป็นอยู่ตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูลโดยการพูดคุย ชักถาม

2. ค้นหประสบการณ์ที่ต้องการศึกษา (investigating experience as we live it) โดยการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งต้องใช้เทคนิคในการถามคำถามเพื่อค้นหาธรรมชาติของประสบการณ์ โดยการตั้งคำถามและเจาะลึกเพื่อศึกษาประสบการณ์เสมือนผู้วิจัยได้อาศัยอยู่

ในประสบการณ์นั้น และให้ผู้ให้ข้อมูลสะท้อนออกมาเป็นคำพูดตามการรับรู้และให้ความหมายของประสบการณ์เหล่านั้น ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา

3. การวิเคราะห์หาค่าองค์ประกอบหลัก (thematic analysis) เป็นการสะท้อนความเข้าใจถึงความหมายและลักษณะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างครอบคลุม ชัดเจน ซึ่งในการสะท้อนคิดพิจารณาวิเคราะห์หาค่าองค์ประกอบหลัก (thematic analysis) มีขั้นตอนดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูล ถอดเทปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อย่างละเอียดคำต่อคำ และจัดบันทึกข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียงเรียงไว้ให้เป็นระเบียบ

3.2 แยกองค์ประกอบหลักสำคัญของข้อมูล (isolating thematic statements) ซึ่งมี 3 วิธี ได้แก่

3.2.1 การวิเคราะห์โดยการจับใจความจากภาพรวมทั้งหมด (the wholistic or sententious approach) เป็นการอ่านทำความเข้าใจภาพรวมทั้งหมดของข้อมูล แล้วพยายามจับใจความสำคัญหรือใจความหลักของข้อความเหล่านั้น แล้วนำมาเขียนเรียงใหม่เพื่ออธิบายความหมายเหล่านั้น

3.2.2 การวิเคราะห์โดยเลือกข้อความสำคัญ/ประเด็นหลักสำคัญ (the selective or highlighting approach) เป็นการอ่านข้อมูลทั้งหมดแล้วเลือกดึงข้อความที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาออกมา โดยการอ่านข้อความทั้งหมดหลายๆ ครั้ง พิจารณาดูว่ามีประโยคหรือข้อความไหนบ้างที่เป็นสาระสำคัญของปรากฏการณ์ที่ศึกษา แล้วขีดเส้นใต้หรือวงกลมข้อความเหล่านั้นไว้

3.2.3 การวิเคราะห์โดยการศึกษารายละเอียด หรือบรรทัดต่อบรรทัด (the detailed or line-by-line) เป็นการอ่านทำความเข้าใจรายละเอียดของทุกๆ ประโยค แล้วพิจารณาดูว่าแต่ละประโยคให้ความหมายและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างไร

3.3 นำองค์ประกอบหลักสำคัญที่ได้ (themes) มาปรับภาษาหรือใช้คำให้สามารถสื่อความหมายถึงประสบการณ์พื้นฐานที่ได้จากการศึกษาทั้งหมด (composing linguistic transformations)

3.4 จัดกลุ่มองค์ประกอบหลักสำคัญ (themes) เป็นหมวดหมู่ จัดลำดับเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของหมวดหมู่เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

3.5 เขียนบรรยายองค์ประกอบหลักสำคัญ (themes) เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกและอารมณ์ที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์นั้นๆ ด้วยการใช้ศิลปะการใช้ภาษา (artistic)

3.6 นำองค์ประกอบหลักสำคัญที่ได้ (themes) กลับไปตรวจสอบความตรงของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป (interpretation through conversation)

4. การเขียนบรรยายปรากฏการณ์ที่ได้จากการศึกษา (the art of writing and rewriting) เป็นการนำองค์ประกอบหลักสำคัญที่ได้ (themes) มาสรุปเป็นภาพรวมอธิบายปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการคิดทบทวน (re-thinking) การสะท้อนคิดพิจารณา (re-reflecting) และการย้อนรำลึก (re-cognizing) จากข้อมูลที่ได้อย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ ผลการศึกษาที่ตรงกับปรากฏการณ์มากที่สุด ก่อนนำมาเขียนบรรยายปรากฏการณ์ ซึ่งในการเขียนบรรยายปรากฏการณ์นี้ ผู้วิจัยเลือกใช้หลายวิธีผสมผสานกัน ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักสำคัญเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ การเขียนบรรยายองค์ประกอบหลักสำคัญทั้งหมด การจัดหมวดหมู่ขององค์ประกอบหลัก พร้อมทั้งยกตัวอย่างข้อความที่ชัดเจนที่ได้จากการสัมภาษณ์ (exemplificatively) มาสนับสนุนประกอบการบรรยาย

5. การคงไว้ซึ่งปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบริบทที่เกี่ยวข้อง (maintaining a strong and oriented relation) เป็นการทบทวนตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาว่าเป็นข้อมูลในเชิงลึกไม่ใช่ผิวเผิน ตลอดจนกระบวนการของการศึกษา องค์ประกอบหลักสำคัญที่ได้มีความลึก และอธิบายความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในปรากฏการณ์โดยไม่ด่วนสรุปแต่เป็นการอยู่ในปรากฏการณ์นั้นนานพอ

6. การทำให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงตามบริบทที่ต้องศึกษาและบริบทที่เกี่ยวข้อง (balancing the research context by considering parts and wholes) โดยผู้วิจัยพิจารณาบริบทและข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งในส่วนย่อยและภาพรวมทั้งหมดว่ามีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน โดยเมื่อมองปรากฏการณ์ในส่วนย่อยก็จะพบว่าเป็นส่วนหนึ่งของปรากฏการณ์ในภาพรวม และเมื่อมองปรากฏการณ์ในภาพรวมก็จะพบว่าประกอบได้ด้วยหลายๆ ปรากฏการณ์ย่อย